

mod det „lukkede samfund“s traditioner, lige så vel som den lægger afstand til at acceptere den sociale og økonomiske elendighed og det moralske forfald, der bliver resultatet af en rendyrket, selvsk liberalisme. Det siger også sig selv, at den tager afstand fra socialistisk planøkonomi; men det mærkes i bogen, at socialismen ikke længere betragtes som en seriøs modstander. Vigtigere er det at komme ind i en dialog med pragmatisk orienterede socialdemokrater og gøre op med den liberale utopi.

Resten af bogen søger at udmønte denne filosofi på nogle policy områder. Der er ikke mange overraskelser i dette partiprogram, og i det hele taget få konkrete tilkendegivelser; men man noterer dog, at EU-parlamentet skal gøres til en lovgivende forsamling, samt at amterne skal nedlægges og sygehusvæsenet centraliseres.

Alt i alt en bog, der på det ideologiske plan stikker dybere end de gængse partipolitiske indlæg, og som er bemærkelsesværdigt godt *timet*. Hvis dens tanker vinder gehör i partiet, kan det imødeses, at bruddet mellem V og K vil vise sig at være mere end en forbigående taktisk manøvre.

Ole Borre
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Morten Madsen, Hans Jørgen Nielsen og Gunnar Sjöblom (red.), *Demokratiets mangfoldighed: Tendenser i dansk politik*, København: Forlaget Politiske Studier, 1995, 446 s., kr. 240,00.

Det är nulänge sedan som Sverige betraktade sig som nordisk världsmästare. De

senare årens ekonomiska och politiska kris har lett till självtvivel och ett sökande efter förebilder utanför landets gränser. Danmark har därmed kommit att framstå som det stora idealet.

De danska föräldrarna styr barnens skolor i ett participatoriskt paradys. Danmark har förverkligat ett välfärdssamhälle utan en patriarkal och förkvävande statsmakt. De civiliserade danskarna vet sedan länge att leva i Europa. Kartoffelkurer och minoritetsregerande bevisar att danskarna till fullo behärskar den efterindustriella erans svåra statskonst.

Det är därför med nyfikenhet och förväntan man tar del av de senaste underrettelserna om dansk demokrati. I en diggerantologi redovisas empiriska resultat från Demokratiprojektet vid Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Det får säkert skyllas svenskens efterblivenhet, men jag har vanskligt att acceptera allt i boken. Tim Knudsen försöker förgäves övertyga mig om att dansk demokrati skadas av statsministerns stora möjligheter att bestämma över indelningen i ministerier. Ser man till de reella förhållandena avviker Danmark i detta avseende föga från andra parlamentariska demokratier. Det finns andra besläktade problem, exempelvis den traditionella sektorsindelningen och de bristande kontrollmöjligheterna, som vore minst lika viktiga att uppmärksamma.

Inte heller Jens Hoff's analys av sambandet mellan arbetsplatsdemokrati och politisk demokrati övertygar mig. Slutsatsen att det varken i Danmark eller Sverige skulle finnas något samband mellan upplevelsen av eget inflytande över arbetsförhållandena och ett bredare politiskt deltagande strider direkt mot min egen analys av svenska data.

Detta är dock endast små frågetecken i marginalen. I övrigt är det utropstecknen

mod det „lukkede samfund“s traditioner, lige så vel som den lægger afstand til at acceptere den sociale og økonomiske elendighed og det moralske forfald, der bliver resultatet af en rendyrket, selvsk liberalisme. Det siger også sig selv, at den tager afstand fra socialistisk planøkonomi; men det mærkes i bogen, at socialismen ikke længere betragtes som en seriøs modstander. Vigtigere er det at komme ind i en dialog med pragmatisk orienterede socialdemokrater og gøre op med den liberale utopi.

Resten af bogen søger at udmønte denne filosofi på nogle policy områder. Der er ikke mange overraskelser i dette partiprogram, og i det hele taget få konkrete tilkendegivelser; men man noterer dog, at EU-parlamentet skal gøres til en lovgivende forsamling, samt at amterne skal nedlægges og sygehusvæsenet centraliseres.

Alt i alt en bog, der på det ideologiske plan stikker dybere end de gængse partipolitiske indlæg, og som er bemærkelsesværdigt godt *timet*. Hvis dens tanker vinder gehör i partiet, kan det imødeses, at bruddet mellem V og K vil vise sig at være mere end en forbigående taktisk manøvre.

Ole Borre
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Morten Madsen, Hans Jørgen Nielsen og Gunnar Sjöblom (red.), *Demokratiets mangfoldighed: Tendenser i dansk politik*, København: Forlaget Politiske Studier, 1995, 446 s., kr. 240,00.

Det är nulänge sedan som Sverige betraktade sig som nordisk världsmästare. De

senare årens ekonomiska och politiska kris har lett till självtvivel och ett sökande efter förebilder utanför landets gränser. Danmark har därmed kommit att framstå som det stora idealet.

De danska föräldrarna styr barnens skolor i ett participatoriskt paradys. Danmark har förverkligat ett välfärdssamhälle utan en patriarkal och förkvävande statsmakt. De civiliserade danskarna vet sedan länge att leva i Europa. Kartoffelkurer och minoritetsregerande bevisar att danskarna till fullo behärskar den efterindustriella erans svåra statskonst.

Det är därför med nyfikenhet och förvåntan man tar del av de senaste underrettelserna om dansk demokrati. I en diggerantologi redovisas empiriska resultat från Demokratiprojektet vid Institut for Statskundskab, Københavns Universitet.

Det får säkert skyllas svenskens efterblivenhet, men jag har vanskligt att acceptera allt i boken. Tim Knudsen försöker förgäves övertyga mig om att dansk demokrati skadas av statsministerns stora möjligheter att bestämma över indelningen i ministerier. Ser man till de reella förhållandena avviker Danmark i detta avseende föga från andra parlamentariska demokratier. Det finns andra besläktade problem, exempelvis den traditionella sektorsindelningen och de bristande kontrollmöjligheterna, som vore minst lika viktiga att uppmärksamma.

Inte heller Jens Hoff's analys av sambandet mellan arbetsplatsdemokrati och politisk demokrati övertygar mig. Slutsatsen att det varken i Danmark eller Sverige skulle finnas något samband mellan upplevelsen av eget inflytande över arbetsförhållandena och ett bredare politiskt deltagande strider direkt mot min egen analys av svenska data.

Detta är dock endast små frågetecken i marginalen. I övrigt är det utropstecknen

som dominerar. Hans Jørgen Nielsen fördjupar vår förståelse av medborgarnas tro på det politiska systemet. En avgörande faktor är om väljaren accepterar eller förkastar status quo. Deltagardemokratins anhängare utgör en socialt och politiskt exklusiv krets. Det finns en grund för plebiscitära strömningar.

Lars Bille ger oss anledning att revidera diagrammet över de politiska partiernas medlemsutveckling i än mer negativ riktning. Perspektivet av än mer toppstyrda, professionaliserade och expertdominerade elitpartier förtjänar förvisso en fundamental debatt.

Mot bakgrund av den svenska diskussionen om utvidgat brukarinflytande (ytterligare en begreppsimport från Danmark) i skolan är det särskilt intressant att ta del av Eva Sørensens nyanserade diskussion om en tvådelad demokrati, en kombination av lokal självstyrelse och parlamentarism. Eva Sørensen varnar för att skolinstitutionerna utvecklar sig till slutna reservat och argumenterar för att en tvådelad demokrati förutsätter ett starkare brukarinflytande. Problemet att kombinera olika medborgarroller får ytterligare belysning av Lotte Jensens undersökning av boendedemokratin i den allmännyttiga sektorn.

Varje bedömning av demokratins funktionssätt måste i dag ta hänsyn till politikens fortgående internationalisering. Många begreppsmässiga och empiriska luckor återstår att fylla innan vi får en realistisk förståelse av hur demokratin fungerar i ett flerskiktat system. Volymen ger några viktiga bidrag om lobbyism (av Henning Bregnsbo), dansk demokrati i den europeiska integrationen (av Morten Kelstrup) och demokratiproblem i danska EU-beslutsprocesser (av Torben Bundgaard-Pedersen). Jag läser dessa uppsatser mot bakgrund av Gunnar Sjöbloms

oroväckande konstaterande att de politiska partierna i dag knappast uppfyller partistyremodellens krav på representativ kontroll över det offentliga styrningssystemet.

Bokens titel nämner demokratins mångfald och illustrerar utmärkt att även statsvetenskapen kännetecknas av en nästan oöverblickbar mångfald av specialiserade domäner. Det finns anledning att påminna om att en stor demokrati formulerat devisen „e pluribus unum“: enhet i mångfalden, att skapa en av flera. Däri ligger nästa stora uppgift för statsvetenskapen i allmänhet och Demokratiprojektet i synnerhet. Få av bokens författare hänvisar till andra projektdeltagare. Många lösa pusselbitar ligger nu på bordet. När får vi läsa den stora syntesen?

Olof Petersson
Statsvetenskapliga institutionen
Uppsala universitet

Henrik Jensen, *Arenaer eller aktører. En analyse af Folketingets stående udvalg*, København: Samfundslitteratur, 1995, 244 s., kr. 220,00.

„Ingen over eller ved siden af Folketinget“. I hvilket omfang denne proklamation også holder i virkelighedens verden har jævnligt været til debat og er i de senere år i stigende grad blevet anfægtet. Men hvordan man end vender og drejer det, er det dog et faktum, at Folketinget indtager en endda overordentlig central placering i vort politiske system. Det kan derfor undre, at en udforskning af denne institutions udvikling og arbejde har været underkastet så relativt lidt opmærksomhed fra danske politologers side. Det har